

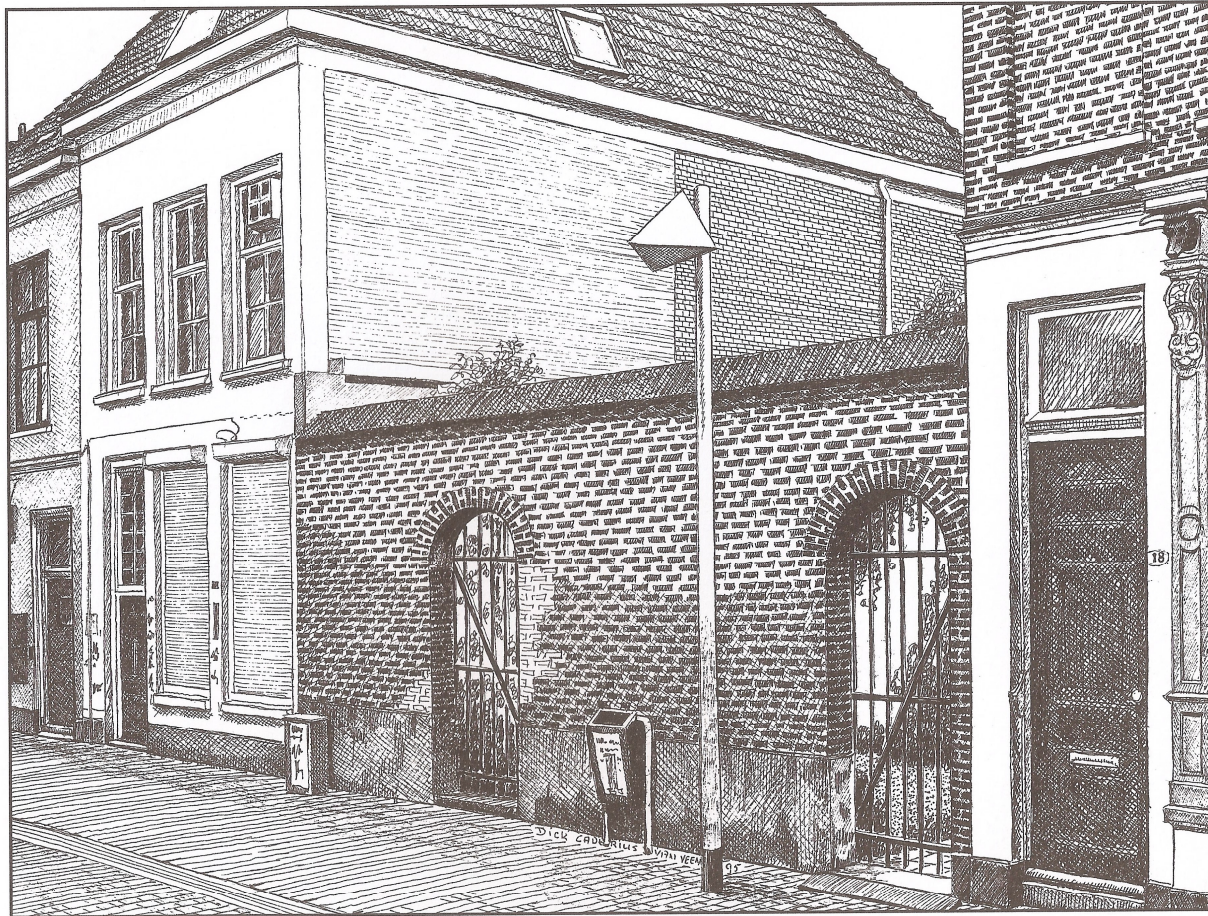
Waar het oude hart van Arnhem klopt

“Wo kann ich hier shit kaufen?” Zo nu en dan word ik met deze vraag geconfronteerd als ik de binnenstad van Arnhem door wandel. Ik verwijs de buitenlander die op zoek is naar een ‘gebruikershoeveelheid hasj’ dan vriendelijk door naar een paar koffiehops in de stad of twee wat specialere adresjes in het centrum: het winkeltje van ‘Wiet’ in de Pastoorstraat of ‘HARM’ aan de Wielakkerstraat.

“Dat is toch niet Harm Dost?” vraag de bezoeker nog ongelovig. “Dé Harm Dost? Die in Duitsland vast heeft gezeten? Waarvoor nog actie is gevoerd om hem vrij te krijgen?”. Ik antwoord: “Ja hoor. Dat is Harm Dost. Ga maar kijken, midden in die straat. Het huis staat vlak voor een tuintje met twee mooie poortjes ervoor. Je kunt het niet missen: er staat met grote letters ‘HARM’ op de binnendeur. Gewoon even aanbellen”.

Harm heeft gehoord dat zijn huurhuis - het staat links op de tekening - 350 jaar oud moet zijn. Daar kan hij zich wel iets bij voorstellen. “Alles staat scheef. Verder weet ik er niet zoveel van. Het spijt me dat ik je niet verder kan helpen”. Voorheen heeft op nummer 20 nog een winkeltje in CD’s gezeten. Lang daarvoor zetelde hier de zeilenmakerij van B. Pas: diens naam stond in grote letters op het pand. Volgens een adreslijst uit 1918 woonde hier ooit ook de horlogemaker Huiberts van de firma Huiberts en Zoon.

Het stadstuintje achter de smeedijzeren hekken was in het verle-

den als stalling in gebruik. Daarnaast treffen we het huis met nummer 18 aan. Volgens dezelfde adreslijst zat hier na de Eerste Wereldoorlog het Israëliësch Tehuis voor Militairen, maar of dat werkelijk zo is geweest vertrouwd ik niet helemaal: mogelijk dat in deze later zo overhoop gehaalde straat wat gerommeld is met de volgorde van de huisnummers.

Op nummer 16 (rechts op de tekening) zat in dezelfde tijd de slagerij van N. Nathans, maar uit mijn eigen jeugd tijdens de jaren zestig herinner ik me vooral de poelier D. Bos. Het assortiment van de huidige detaillist heeft weinig meer met vee of gevogelte te maken: hier zetelt al geruime tijd een fraaie woonwinkel, gespecialiseerd in ‘bouwbiologische producten’.

De Eilandbuurt, waar de Wielakkerstraat deel van uit maakt, heeft jarenlang te kampen gehad met verpaupering, maar de panden zijn nu opgeknaapt en de winkels zijn weer terug. Vroeger stond de buurt in de volksmond bekend als de jodenbuurt van Arnhem. De synagoge bevond zich eerst op de hoek van de Bentinckstraat en de Kerkstraat en later aan de Pastoorstraat.

Met de landbouw heeft de naam Wielakkerstraat weinig te maken. Omstreeks 1400 heette de straat ‘Wilhackensteegh’, genoemd naar de toenmalige bewoner, een zekere Wilhack. Omstreeks 1429 schijnt daar een huis te hebben gestaan dat ‘Ronsephale’ werd genoemd: het was door een ringmuur omgeven. Volgens het standaardwerk van Markus over Arnhem heette de straat in de volksmond ook wel de ‘Vlakkesteeg’. Er zat een viszaak van H. Buurkes die kennelijk goed bekend stond. “Als je goeie visch wilt, dan mo’je bij Buurkes in de Vlakkesteeg zin”, zo citeert Markus een gevleugelde Arnhemse uitspraak uit de vorige eeuw.

Van het vooroorlogse leven is hier geen spoor meer te bekennen: de joodse bewoners zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Arnhemse politie opgepakt en door de Duitsers afgevoerd naar de vernietigingskampen. Velen keerden niet meer terug. Bij de feestelijke opening van het nieuwe winkelcentrum ‘t Eiland kwam de pijn hierover bij sommige oud-bewoners nog opborrelen. Zij herinnerden zich ook een NSB-er uit dezelfde buurt, die hun families en burendestijds verraden had.

Want ook de Arnhemmers waren niet vrij van jodenhaat. Markus grijpt om dit aan te tonen ver terug in de geschiedenis. “In 1451 kwam in Arnhem een verordening tot stand, waarbij den Joden geboden werd, op het bovenste kleed een teeken te dragen, waaraan men hen van een christen kon onderscheiden”. Later ging het stadsbestuur ertoe over om de joodse stadsgenoten te verbieden een hoed te dragen. Het moest een hoofddeksel worden, dat in een soort puntvorm uitliep.